

DET NORSKE MYRSELSKAPS ÅRSMELDING FOR 1968

Innledning.

Året 1968, som var Det norske myrselskaps 66. arbeidsår, er nå gått over i historien. Dette året var også rikt på interessante arbeidsoppgaver. Myrselskapets kapasitet når det bl. a. gjelder konsulentvirksomheten har også i år vært maksimalt utnyttet. Konsulentene har således tilsammen hatt i alt ca. 400 reisedager, vesentlig vedrørende undersøkelser og planlegging av forskjellige prosjekter når det gjelder dyrking, skogreising, torvindustri eller annen utnyttelse av myr.

Innen forsøksvirksomheten har det også vært full aktivitet. En rekke forsøksfelter av forskjellig karakter har vært gjennomført og det er høstet mange erfaringer av betydning for dyrking og utnyttelse av myr. Om virksomheten ved forsøksstasjonen avgir forsøksleder *Nils Vikeland* egen melding.

Selskapets organisasjon og ledelse.

Det norske myrselskap er organisert på basis av medlemskap fra interesserte personer, selskaper og offentlige organer (jordstyrer og kommuner). Medlemmer av *Trøndelag Myrselskap* og andre institusjoner er knyttet til Det norske myrselskap gjennom indirekte medlemskap.

På grunn av Myrselskapets faglige og almennyttige virksomhet og arbeid med bestemte oppdrag, yter *Staten* ved *Landbruksdepartementet*, tilskudd til delvis dekning av Selskapets driftsutgifter.

Medlemmer.

Antall medlemmer pr. 31/12-1968 var i alt 1 067, fordelt på 432 årsbetalende medlemmer, 472 livsvarige, 150 indirekte, 9 korresponderende og 4 æresmedlemmer. Av gratis- og bytteforbindelser har Selskapet i alt 156, herav er 87 norske og 69 utenlandske.

I løpet av 1968 er det tilsammen tegnet 35 nye medlemmer, fordelt på 25 årsbetalende, 8 livsvarige og 2 indirekte gjennom *Trøndelag Myrselskap*. Dessuten har 5 tidligere årsbetalende medlemmer tegnet

livsvarig medlemskap, slik at økningen i antall livsvarige medlemmer har vært i alt 13.

Avgangen i medlemstokken har vært i alt 63. Herav er 17 medlemmer meldt døde, 24 er utmeldt skriftlig og 22 er strøket p.g.a. manglende betaling etter skriftlig henvendelse og krav om innbetaling av kontingent.

Styret.

Det norske myrselskaps styre har i meldingsåret hatt denne sammensetning: Stortingsmann *Thorstein Treholt*, Brandbu (formann), skipsreder *Carsten Bruun*, Sem (nestformann), fabrikkieier *Alf Ording*, Nittedal, landbruksdirektør *Aslak Lidtveit*, Smestad, Oslo og gårdbruker *Ove Munthe-Kaas*, Hov i Land. Dertil er, ifølge vedtektene, selskapets direktør, *Ole Lie*, medlem av styret. Styrets varamenn har vært: Sivilingeniør *Sv. Skaven-Haug*, Nordstrand, statsskogsjef *Eyvind Wisth*, *Oppegård*, fylkesagronom *Knut Ytre-Arne*, Fana (død 31. mars 1968) og ingeniør *Th. Løvlie*, Bærum.

Styret har i året hatt 4 møter og behandlet 39 saker.

Representantskapet.

Valgt av årsmøtet i 1967: Førstekonservator *Johannes Lid*, Grefsen, fylkeslandbruksjef *Modolf Sjøgard*, Steinkjer, fylkeslandbruksjef *Johan Lyche*, Sarpsborg, gårdbruker *Jakob B. Nordbø*, Nissedal, direktør *Ivar Aavatsmark*, Smestad, gårdbruker *Lars Lie*, Levanger, konsulent *Rolf Evju*, Røa og beitekonsulent *Erling Lyftingsmo*, Mossjøen.

Valgt av årsmøtet i 1968: Bestyrer *Wilhelm Aasli*, Bjørkelangen, fabrikkieier *Lars Gjein*, Stokke, gårdbruker *Arne Brynildsen*, Idd pr. Halden, fylkesagronom *Henry Oma*, Stend, bonde *Erland Nordhagen*, Nes i Hallingdal, bonde *Magnus Folkvord*, Sandnes, konsulent *Reidar D. Tønnesson*, Blommenholm, gårdbruker *Nils Berg*, Byåsen pr. Trondheim og direktør *Leif Fr. Koxvold*, Nordstrand.

Som nytt medlem av representantskapet etter gårdbruker *Ole Rauk*, som døde 2/8-1967, ble stortingsmann *Haakon Sløgedal* valgt med ett års funksjonstid.

Valgt av Trøndelag Myrselskap: Gårdbruker *Nils Berg*, Byåsen og ingeniør *Th. Løvlie*, Bærum.

Funksjonærene.

Funksjonærstaben er i meldingsåret øket med en mann, idet forstkandidat *Arne Nesfeldt* den 27. mars 1968 ble ansatt som sekretær ved selskapets myrundersøkelser. Sekretær Nesfeldt tiltrådte i stillingen den 15. august 1968, men han var tidligere på sommeren med på enkelte myrundersøkelser i Trøndelag.

Selskapet har nå følgende fast ansatte funksjonærer ved hoved-

kontoret og konsulentkontorene for Vestlandet og Nord-Norge: Direktør: Sivilagronom *Ole Lie* a. 1947. Myrkonsulenter: Jordskifte kandidat *Osc. Hovde* a. 1937, sivilagronom *Per Hornburg* a. 1948 og sivilagronom *Einar Wold* a. 1956. Sekretær ved myrundersøkelsene: Forstkandidat *Arne Nesfeldt* a. 1968. Kontorpersonale: Kontorfullmektig *Edith Fjæreide* a. 1943 og kontorassistent *Målfrid Vadøy* a. 1963.

Ved forsøksstasjonen på Mæresmyra har funksjonærstaben vært den samme som i 1967. Agronom *Odd Furuset*, som fra 1. april 1967 har vært midlertidig ansatt 1 år som forsøksstekniker, fikk fra 1. april 1968 fast ansettelse i denne stilling. Vi viser for øvrig til årsmelding fra forsøksleder *Nils Vikeland*.

Dr. agr. *Aasulv Løddesøl* har også dette året velvilligst tatt på seg visse spesialoppdrag bl. a. vedrørende internasjonalt samarbeid om myrspørsmål m. v. Myrselskapet har dessuten til bestemte oppdrag engasjert midlertidig, realstuderende *Audun Jahren* og agronom *Stein Otto Bugge*. Realstuderende *Audun Jahren* har vært assistent for konsulent *Wold* bl.a. ved myrinventeringene i Osen kommune, Sør-Trøndelag, mens agronom *Stein Otto Bugge* har vært med konsulent *Hornburg* på myrinventeringene i Rana kommune. Ved de omfattende grøftearbeidene på Heimdalsmyrene i Trondheim har Myrselskapet, for Trondheim kommunes regning, kunnet engasjere oppsynsmenn som delvis har stått under Selskapets ledelse og overoppsyn. For første del av sommeren gjaldt dette agronom *Erling Bjørkøy* som sluttet i begynnelsen av august p.g.a. opptak ved Norges landbrukshøgskole. Deretter ble sivilagronom *Jens Finstad* engasjert i dette spesialoppdraget.

Selskapets revisjon er også i 1968 utført av revisjonsfirmaet *A/S Revision v/adm. direktør Gunnar Øyslebø* og statsautorisert revisor *T. Walseng*.

Opplysningsvirksomheten.

Meddelelser fra Det norske myrselskap.

Selskapets medlemsblad har i 1968 som vanlig kommet ut med 6 hefter i et opplag av 1 400. Den viktigste oppgaven med denne publikasjonen, er å holde kontakt med Myrselskapets medlemmer og andre forbindelser, samt å kunne offentliggjøre faglige artikler, årsmeldinger og andre meldinger om regnskaper m. v. som Selskapet ønsker å meddele sine medlemmer og offentligheten for øvrig. En rekke av de faglige artikler som er trykt i «Meddelelser» er også i år utgitt som særtrykk. Nevnt i kronologisk rekkefølge gjelder dette følgende faglige artikler:

Torvsubstansens mengdeandel i torv, av sivilingeniør *Sv. Skaven-Haug*.

Vekstmulighetene i fjellet, av forsøksleder dr. *Paul Solberg*.

Dyrking av myrjord, av direktør *Ole Lie*.

Myrene som faktor i landbrukets strukturrasjonalisering, av direktør *Ole Lie*.

Litt om myrenes verd som beite for bufe og rein, av beitekonsulent *Erling Lyftingsmo*.

Avløsning av bruksretter til torv, av konsulent *Osc. Hovde*.

ECA's arbeidsgruppe for rasjonell bruk av jordressurser, av forstkandidat *Andreas Vevstad*.

Minner fra Det norske myrselskaps Torvskole, Våler i Solør, 1918, av torvingeniør *Anders Tomter*.

Det norske myrselskaps Torvskole og Forsøksanstalt i torvbruk, 1918—1968, av direktør *Ole Lie*.

Dyrking av eng på myr i fjellet, av forsøksleder dr. *Paul Solberg*.

For å få en samlet oversikt vedrørende fagartikler og meldinger m. v. som har vært trykt i Meddelelser fra Det norske myrselskap, ble det for mange år tilbake satt igang arbeid med et saks- og forfatterregister. Dette arbeid som skulle omfatte alle årganger fra og med 1903, ble det dessverre liten tid til. Konsulent *Oscar Hovde* har imidlertid nå tatt på seg å fullføre registret. Vi håper derfor ved slutten av 1969 å kunne trykke et komplett register for «Meddelelser» fra og med første nummer i 1903, dvs. i alt 66 årganger.

Foredrag, møter, demonstrasjoner og konferanser.

Myrselskapet holdt sitt årsmøte og representantskapsmøte 27. mars 1968 i *Oslo Håndverks- og Industriforening*. Under årsmøtet ble Selskapets arbeidsprogram for kommende år fremlagt av direktør Lie, som knyttet noen bemerkninger til de forskjellige saker og spørsmål som var tatt opp på arbeidsprogrammet. Det var allerede da klart at årets arbeidsprogram for Myrselskapets tjenestemenn innen konsulentvirksomheten, ville bli meget hardt belagt. En lang rekke saker for undersøkelse og planlegging var innmeldt, og dessuten måtte man vente at flere nye saker ville komme etter hvert utover året.

Det fremlagte program for virksomheten i 1968 fikk årsmøtets tilslutning. Vi skal etter hvert under de forskjellige seksjoner av virksomheten, gi nærmere omtale av de enkelte arbeidsområder.

Faglig foredrag i tilknytning til årsmøtet ble heller ikke arrangert i 1968. Under årets Landbruksveke som ble holdt i Messehallen på Sjølyst, Oslo, i tiden 22. til 31. mars, hadde derimot Det norske myrselskap en *utstillingsstand*. Selskapet innbød samtlige bedrifter i Norge som produserer papiremballert- eller plastemballert torv, til å vise sine produkter på denne stand. Dette tiltak fikk god oppslutning, idet i alt 8 «produsenter» sendte inn aktuelle varer. Dessuten ble det vist en ordinær torvstrøballer av den gamle typen emballert med tregrinder og ståltråd. Ved velvillig bistand fra firmaet *A/S Jiffy-Pot* ble

Myrselskapets stand pyntet med planter og blomster. Vi benytter denne anledning til å takke A/S Jiffy-Pot og firmaets representanter for særdeles god hjelp.

Standen var betjent under hele Landbruksveka og besøkende fikk utdelt faglitteratur om produksjon og bruk av torv i veksthus og hagebruk m. v. Vi er meget godt fornøyd med besøksfrekvensen, idet et relativt stort antall av deltakerne i Landbruksveka avla et besøk ved Myrselskapets stand. Ofte ble det anledning til å gi orientering om torv som voksemedium m. v. Selv om dette tiltaket både kostet forholdsvis mye tid og medførte utgifter, mener vi at det var vel anvendte midler for å spre kunnskaper om norske torvprodukter og for å gi opplysninger om bruk av torv til veksthus eller planteproduksjon på annen måte.

Myrselskapets funksjonærer har også i 1968 holdt flere faglige foredrag eller utredninger. Av slike oppgaver kan nevnes: Direktør *Ole Lie* holdt foredrag om «Myrene som faktor i landbrukets strukturrasjonalisering» på *Trøndelag Myrselskaps* årsmøte 25. mars 1968. Direktør *Lie* deltok også i 1968 som foreleser om myr til fellesbeiter eller fôrproduksjon, ved kurser 5. og 6. mars i *Aust-Agder* fylke og 20.—21. mai i *Finnmark* fylke. Til disse kurser var tjenestemenn innen jordbrukssektoren i fylkene innkalt, og det var som tidligere *Det Kgl. Selskap for Norges Vel*, *Statskonsulenten i rettleiingstjeneste* og *Fylkeslandbrukskassene* som sto som arrangører.

Beitedyrking og fôr dyrking på myr var også hovedtemaet på et møte som ble holdt 15. mars i Askvoll, med ca. 25 av grunneierne til de store Olsetmyrene i Askvoll og Fjaler kommuner. *Landbruksselskapet* i Sogn og Fjordane og de lokale *jordstyrer* sto som arrangør og deltok i møtet. Dessuten deltok landskonsulent *Jon P. Arnstad*, *Det Kgl. Selskap for Norges Vel*. Den 12. november deltok også direktør *Lie* sammen med representanter for *Landbruksselskapet i Sør-Trøndelag*, i et større grunneiermøte i Osen kommune hvor det ble dannet et lag for å utnytte de store myr- og fastmarksområdene ved Steinssetrene. Ved denne anledning kunne man med utgangspunkt i sommerens myrinventeringer, orientere om utnyttelse av myrene i disse setertraktene.

Direktør *Lie* deltok i *Jorddirektoratets* befaringer og konferanser i Vestre og Øystre Slidre den 29. og 30. august 1968. Her var et stort antall av direktoratets tjenestemenn som arbeider med jordregister og arealplanlegging samlet til kurs. En rekke spørsmål vedrørende utnyttelse og klassifisering av myr m. v. ble diskutert. Direktør *Lie* hadde som oppgave å fremlegge Myrselskapets syn på disse spørsmål og orientere om Myrselskapets undersøkelser. Det er nødvendig å finne frem til riktig vurdering av fjellmyrenes utnyttelsesmuligheter.

Når det gjelder veiledning om torvdrift nevnes at direktør *Lie* holdt orienteringer med lysbilder den 9. april for *Grong Tiltaksnemnd* og andre representanter for kommunen med ordføreren i spissen, og

den 10. april for *Meråker Tiltaksnemnd.* Det er i begge kommuner interesse for bygging av torvstrøfabrikk.

Den 3. desember 1968 deltok direktør Lie i en konferanse om plast-rør i jord, arrangert av *S I N T E F ved Norges tekniske høgskole.* Det var samlet i alt 60 interesserte fagfolk fra forskjellige institusjoner i de vakre lokaler på Lerchendal gård, og en rekke viktige forhold ved bruk av plast både til drenering og til avløp, ble behandlet.

Konsulent *Einar Wold* deltok i et radioprogram under landbruks-halvtimen 12. mai i år om produksjon og bruk av torv til gartneri og hagebruk m. v. Samme emne ble behandlet av konsulent Wold og forsøksleder *Jens Roll-Hansen*, i et større kursopplegg siste høst. Arrangør var *Norsk Gartnerforening* og lokale institusjoner. Kursene ble holdt på følgende steder: Den 12. november på *Tomb jordbruksskole* i Østfold, den 14. november på *Statens gartnerskole Jensvoll* i Buskerud, den 15. november på *Gjennestad Gartnerskole* i Vestfold og den 19. november på *Statens gartnerskole Dømmesmoen* i Aust-Agder. Disse kursene samlet et stort antall (rundt 300) interesserte brukere av torv. De forskjellige spørsmål vedrørende torvas egenskaper og muligheter i planteproduksjon som voksemedium i veksthus m. v. ble ivrig diskutert. Et foredrag om torv til gartneri og hagebruk holdt dessuten konsulent Wold den 22/11 i *Asker Gartnerlag.*

Konsulent *Per Hornburg* holdt den 23. juni sin årlige orientering for studenter fra *Norges landbrukshøgskole* med maskinteknikk som hovedfag, på Fauskefeltet i Nordland. Videre deltok konsulent Hornburg (26.—27. juni) under befaringer og møte på Gimsøy i Nordland, sammen med *fylkeslandbrukssjefen*, representanter for *Vågan jordstyre* og *tiltaksnemnd* og andre interesserte. Konsulent Hornburg ga ved denne anledning en orientering om dyrkingsmulighetene og andre utnyttelsesmuligheter for myr og torv i Gimsøy. Konsulent Einar Wold og sekretær *Arne Nesfeldt* deltok den 20. og 21. august i Nordisk Skoggrøftingsekskursjon 1968. Programmet under denne ekskursjonen omfattet i første rekke utnyttelse av myr til skogreising.

I 1968 har flere av Myrselskapets tjenestemenn hatt anledning til å foreta studiereiser i utlandet for å sette seg inn i myr- og torvspørsmål. Vi kan således nevne at direktør Lie og konsulentene Hornburg og Wold i tiden 22. april — 29. april foretok en studiereise i Danmark og Tyskland. Reisen omfattet bl. a. besøk ved Den Kgl. Danske Veterinær- og Landbohøjskole, havebrugsafdelningen, og Planteavlslaboratoriet i Lyngby, København. I Tyskland besøkte man Torfinstitut Hannover, en rekke torvbedrifter samt den statlige forsøksstasjon i Hochmoorkultur på Köningsmoor og forsøksstasjonens laboratorium i Bremen. Tilbakereisen gikk over Jylland med besøk ved Det danske Hedeselskab i Viborg og flere større nydyrkingsprosjekter i Syd-Jylland. Det er her i første rekke mange kulturtekniske prosjekter som har interesse. I Nord-Jylland ble *Store* og *Lille Vildmose* besøkt.

Konsulent Wold, som har et studiestipendium fra *Norsk Landbruk*,

hadde i tiden 23.—25. juli anledning til en reise i Finland hvor han studerte torvstrøproduksjon og markedsføring av gartneritorv. Direktør Lie besøkte den 4. og 5. november Danmark hvor han sammen med amanuensis *Hans Aamodt* ved Landbruksteknisk Institutt og konsulent *Eivind Berg* i Selskapet Ny Jord og representanter for Det danske Hedeselskab fikk anledning til å se to større dyp-ployingsprosjekter på Fyn, samt Bovlunds plogfabrikk i Syd-Jylland. Dyp-ployingsmetoden som legger om jordas lagdeling slik at horisontale sjikt blir skråstilt i vertikalplanet, har stor interesse på grunne myrer med steinfri mineralundergrunn. Hvor forholdene ligger til rette kan denne metode få betydning også for vårt land.

Dr. agr. *Aasulv Løddesøl*, som av styret er anmodet om å ta seg av Myrselskapets interesser innen det internasjonale samarbeide om utnyttelse av myr og torv under *International Peat Society*, deltok i mars 1968 i et møte i Moskva. Moskva-møtet var det siste i den såkalte *Eksekutivkomitéen* som i sin tid var oppnevnt bl. a. for å utforme retningslinjene for det internasjonale samarbeid på dette området (kfr. Meddelelser fra Det norske myrselskap, side 107, 1968). Dr. Løddesøl er nå medlem av Rådet for I.P.S.

Med reisetilskudd fra *Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd*, deltok dr. Aasulv Løddesøl i den tredje internasjonale myr- og torvkongress under I.P.S. i Quebec i tiden 12.—23. august 1968. Ved denne kongressen deltok i alt ca. 15 land med samlet antall av ca. 350 personer. Dr. Løddesøl har i Meddelelser fra Det norske myrselskap, nr. 5 for 1968, gitt en oversikt over Quebec-konferansen. De fremlagte rapporter m. v. vil senere bli publisert og dermed tilgjengelig for alle interesserte. I tilknytning til kongressen i Quebec var det arrangert flere ekskursjoner til steder hvor praktiske og vitenskapelige arbeider av interesse foregikk. Dr. Løddesøl deltok således i en ekskursjon til *Newfoundland* hvor han bl. a. besøkte *Peat Land eksperimental Farm, Colinet*, som ligger ca. 90 km sør-vest for St. John's. I 1955 var Løddesøl her som konsulent for provinsregjeringen i Newfoundland og fremla forslag for prøvedyrking av myr i dette området. Myr-dyrking var dengang praktisk talt ukjent i denne provinsen. I foran-nevnte nr. av Meddelelser fra Det norske myrselskap har dr. Løddesøl gitt en kort orientering om de interessante og storstilte resultater man her har oppnådd på myr-dyrkingens område.

Konsulent *Per Hornburg* deltok den 22. mai 1968 ved et møte i Det vitenskapelige råd, under det internasjonale Gesellschaft für Moor-forschung i Bremen. Myrselskapet fikk en bevilgning fra Landbruks-departementet for å sende en observatør til dette møtet som skulle behandle I.G.M.'s videre arbeid og ta opp til drøfting en del spesielle forhold når det gjelder det internasjonale samarbeid vedrørende forskning m. v. for utnyttelse av myr og torv. Det var enighet under møtet om at I.G.M. skulle ta kontakt med I.P.S. om samarbeid.

Når det gjelder faglig kontakt kan også nevnes at dipling. *K. H.*

Richard, Delmenhorst og en tysk maskinmontør siste sommer besøkte Norge i forbindelse med diverse justeringer av en Steba torvstikke-maskin som er innkjøpt til en norsk fabrikk. Myrselskapet hadde i den anledning interessante konferanser om torvproduksjon med dipl.-ing. Richard og var cicerone under besøk ved flere torvstrøbedrifter på Østlandet. Det kan ellers nevnes spesielt at vi har hatt befaringer av norske myrer sammen med konsulent i Det danske Hedeselskab, *Knud Sandahl Skov*, som gav råd om mulighetene for såkalt dyp-ploying. For øvrig har vi hatt en rekke besøk både av irske, islandske og norske fagfolk som er interessert i forskjellige myrspørsmål, samt jordvern- og utmarksproblemer.

Kontakt med andre fagfolk er til stor nytte, spesielt i forbindelse med nye maskiner og metoder for kultivering eller teknisk utnyttelse av myr og torv.

Konsulentvirksomheten.

Denne sektor av selskapets arbeidsområde har også i år lagt beslag på den største delen av konsulentenes tid. Virksomheten har stort sett omfattet alle forhold vedrørende utnyttelse av myr og torvforekomster, samt en rekke hydrologiske og geotekniske spørsmål. Utnyttelse av myrer og andre arealer til rekreasjonsformål, har som vanlig medført noe konsulentarbeid. Det fine sommerværet i 1968 over så og si hele det sørlige Norge, gjorde at det var gode betingelser for feltundersøkelser. Derimot var forholdene mindre gunstige i vår nordligste landsdel. Vi skal i det følgende behandle de forskjellige sektorer innen konsulentvirksomheten.

Brenntorv og jordvern.

Produksjon av brenntorv ved torvstikking er nå så godt som opphørt også i våre kyststrøk. Den tekniske og økonomiske utvikling har medført at behovet for produksjon av eget torvbrensel er minimalt. I våre mest typiske brenntorvdistrikter er det nok fremdeles noen som bruker torv som suppleringsbrensel, og vi skal ikke utelukke at enkelte eldre mennesker føler en viss tilfredsstillelse ved å skaffe seg husbrensel fra torvmyrene. Privatøkonomisk er det selvsagt av betydning at det kan sørges for eget brensel ved torvstikking. Sett i den store sammenheng betyr derimot brenntorvproduksjonen f. t. relativt lite økonomisk.

Det er i meldingsåret bare utført en brenntorvundersøkelse, nemlig for *Selskapet Ny Jord* på *Strandlandfeltet*, Hinnøy i Nordland. Jordødeleggelse i forbindelse med brenntorvproduksjonen blir selvsagt også nå av mindre betydning, men våre konsulenter er likevel oppmerksom på spørsmålet og søker å gi veiledning om jordvern når man under reiser i brenntorvdistrikter finner dette aktuelt. I forbindelse med jordskifte eller ved utnyttelse av myr til oppdyrking tillegges

brenntorvrettighetene fremdeles en viss økonomisk verdi. Det blir ofte spørsmål om verdsetting av slike rettigheter ved overdragelse av myrarealer.

Ut fra de innhentede oppgaver om brenntorvproduksjonen og på grunnlag av de vurderinger våre folk har kunnet gjøre under reiser, har vi anslått årets brenntorvproduksjon til ca. 20 000 m³ stikktorv. Dette representerer en nedgang fra foregående år på 20 000 m³. Omregnet etter brennverdien tilsvarer brenntorvstikkingen i 1968 ca. 2 500 kulltonn eller ca. 7 500 favner skogsved. Etter dagens brenselpriser og brennverdien i torv blir verdien av brenntorvproduksjonen ca. 1 mill. kroner.

Strøtorvdriften.

Værforholdene over Østlandet hvor de fleste av landets torvstrøfabrikker ligger, var relativt gunstige for tørking av torv også i 1968. Derimot har nok de vanskelige arbeidskraftforhold begrenset produksjonen. Det er spesielt vanskelig å skaffe sesongarbeidere til stikking av torv. Flere fabrikker hadde av samme grunn for lite torv oppstukket høsten 1967 og kunne derfor ikke i fullt monn utnytte det gode tørkeværet sommeren 1968.

Interessen for en torvstikkemaskin som også er egnet for de mindre fabrikker, er fortsatt meget stor. De større fabrikker derimot vil antakelig med fordel kunne utnytte de store torvstikkemaskiner som er i handelen. Det er her i landet tatt i bruk en tysk stikkemaskin, *Steba*, som ser ut til å være godt brukbar. Det samme kan sies om den svenske maskinen, *Digger*. Av denne type er det nå 2—3 forskjellige maskiner i bruk her i landet. Maskinene stiller imidlertid bestemte krav til torvteigene for at de skal kunne utnyttes rasjonelt. Det er utelukket at de mindre torvstrøfabrikker kan få noen vesentlig nytte av slike store stikkemaskiner. Det er derfor meget viktig at man til enhver tid har anledning til å være à jour med det som eventuelt kan komme av maskiner som egner seg for mindre bedrifter.

Den samlede *produksjon av strøtorv* i 1968 utgjør ca. 330 000 beregnede baller. Det tilsvarer samme produksjon som i 1967. Den *fabrikkmessige produksjon* var imidlertid noe høyere enn foregående år, eller rundt regnet ca. 250 000 baller. Ifølge opplysninger fra produsentene går ca. $\frac{3}{4}$ av produksjonen til gartneri og hagebruk.

Ut fra de inntrykk vi har fått under våre reiser er derimot den såkalte *heimeproduksjonen* blitt redusert i forhold til foregående år. Med heimeproduksjon forstår vi den produksjon som foregår ved mindre gårdsanlegg og andelslag for å dekke forbruket til egne gårder eller gartnerier o. l. Vi har i år anslått denne produksjon til ca. 80 000 beregnede baller.

I de senere år har en annen form for salg av torv etter hvert fått større og større betydning, nemlig revet rå torv, levert som løs mas-

se. Ved flere eldre torvstrøfabrikker foregår et betydelig salg på denne måte til gartnerier og hageanlegg.

Myrselskapets arbeide innen denne sektor av virksomheten, har også i 1968 vesentlig vært assistanse ved enkelte bedrifter når det gjelder rasjonalisering av anleggene. Myrselskapet har således deltatt med undersøkelser og planlegging av to torvstrøbedrifter i Trøndelag, men oppbygging av disse bedriftene har ennå ikke kommet i gang.

Dessuten er det i Trøndelag bygget en ny bedrift som baserer produksjonen på levering av torv med relativt stort vanninnhold. Avvanningen til ca. 80 % vanninnhold foregår ved pressing i en valsebandpresse.

Det må også nevnes at selskapet har deltatt aktivt ved det arbeid som foregår i *Det Norske Torvutvalg*, som ble etablert etter initiativ fra Myrselskapet. Utvalget har bl. a. som oppgave å arbeide for ensartede retningslinjer når det gjelder markedsføring av torv som skal brukes i gartnerier og hagebruk, såkalt *dyrkingstorv*. Direktør *Ole Lie* er medlem av utvalget, mens konsulent *Einar Wold* er Torvutvalgets sekretær. Utvalget kom så langt i løpet av høsten 1968 at det kunne fremlegge et referat for Landbruksdepartementet til bruk i forbindelse med utarbeidelse av forslag til ny gjødsellov. For øvrig vil utvalget arbeide for å få en egen standard for dyrkingstorv.

Som det vil fremgå av foranstående går en vesentlig del av produksjonen til gartneri eller hagebruk. Dessuten importeres det årlig ca. 75 000 baller torvstrø til dette bruk. Det er derfor i høy grad berettiget at Myrselskapet arbeider intenst for å fremme produksjonen fra de norske torvmyrer. Vi har nemlig rikelig med godt brukbare torvforekomster. Verdien av importtorva, som utgjør ca. 1 mill. kroner, er midler som stort sett kunne gå til arbeidsplasser i våre distrikter.

Vi har fortsatt inntrykk av at det mer og mer blir papir- eller plastemballert torv som blir etterspurt. Selv om torv i slik emballasje faller noe dyrere har emballeringen fordeler som forbrukerne foretrekker. For det første er de emballerte ballene rensligere under lagring og transport. Innenfor veksthusnæringen legges det også stor vekt på at torv i tett emballasje er beskyttet mot smitte av skadelige sopper eller bakterier. Produksjonen av torv emballert i papir- eller plastsekker bør derfor økes. Det synes dessuten å være behov for et variert tilbud når det gjelder pakningenes størrelse og de forskjellige typer av torvprodukter. Etter hvert som fjellgrunn eller lite produktivt jordsmonn i sterkere grad blir tatt i bruk til byggegrunn, må vi regne med fortsatt økning i etterspørselen for torv som er preparert til plantedyrking eller jordforbedringsmiddel.

Myrselskapets torvstrøfabrikk i Våler i Solør ble i begynnelsen av året solgt og overdratt til fabrikkens forpakter, *Arne Olsrud*. Årsaken til dette var i første rekke at Selskapets forpaktningsskon-

trakt for torvmyra gikk ut i 1968. Det er for øvrig relativt lite nyttbar torv tilbake i torvfeltene her. Arne Olsrud som nå har forpaktet strørtorvfeltene for noen år fremover, har i tillegg en annen torvstrømyr som kan nyttes i tilknytning til fabrikkene. Det er derfor all grunn til å tro at denne fabrikkene vil være i produksjon ennå i mange år.

Dyrking og skogreising.

Denne sektor utgjør den mest dominerende del av selskapets virksomhet. Den økede interesse for strukturrasjonalisering av våre jordbruk ved nydyrking, bl. a. til fellesbeiter eller felles førdyrkingsanlegg har fortsatt stimulert interessen for dyrking av myr. Spesielt når det gjelder større dyrkingstiltak blir Myrselskapet anmodet om å foreta undersøkelser og planlegging. Spørsmålet om synkingsundersøkelser av myrer som kan brukes til dyrking eller skogreising, er aktuelt ved senking av vassdrag m. v.

Vi har også i 1968 hatt samarbeide med *Landbruksdepartementet v/Jorddirektoratet* og mottatt tilskudd når det gjelder større undersøkelser innen denne sektor. I mange tilfeller blir slike saker oversendt fra Jorddirektoratet med anmodning om Myrselskapets undersøkelse og vurdering.

Ved de fleste saker vedrørende dyrking og skogreising har det også vært samarbeid med *fylkeslandbruksselskaper* og *jordstyrer*. For saker i Trøndelagsfylkene har *Trøndelag Myrselskap* vært direkte eller indirekte inne i bildet. I Nord-Norge har vi foretatt en del undersøkelser av felter som tenkes utnyttet til skogreising. I den forbindelse har det vært kontakt med *Skogdirektoratet v/statskonsulenten* i skoggrøfting, *Statens skogforsøksvesen*, lokale *skogselskaper* eller *fylkesskogselskaper*, *skogreisingsledere* og *herredsskogmestre*.

Større dyrkingssaker og vurdering av myrsynkingen krever systematiske boreundersøkelser og nivellering av høydene på borestedene. I noen utstrekning foreligger det nå relativt gode kartter eller flyfotos over arealene. Når det gjelder Trøndelagsfylkene hvor mye av årets undersøkelsesarbeid har foregått, kan nevnes at *Trøndelag Myrselskap* sitter inne med et godt og omfattende kartmateriale som har vært oss til stor hjelp.

Av større undersøkelsessaker for dyrking eller skogreising i 1968 kan vi nevne følgende: Baskabuktmyra, Røyelv, Nordreisa i Troms, forskjellige myrområder i Skoelvdalen, Bardu kommune, Troms, Almomyra, Prestmoan og Hafelmyra i Snåsa kommune, Nord-Trøndelag, myrområder i Rauå-Bruås almenning, Stjørdal kommune, Lilleseterkjølen og Veltamyrene i Meråker kommune, Nord-Trøndelag, Grønningmyr i Rissa kommune, Sør-Trøndelag og Olsetmyrene i Askvoll og Fjaler kommuner, Sogn og Fjordane fylke. Dertil kommer en rekke mindre felter hvor det delvis er tatt opp kartter eller kartskisser og foretatt systematiske boreundersøkelser. Samlet er det i løpet av

sommeren undersøkt og detaljbonitert i alt ca. 9 000 dekar på de nevnte større felter og en rekke mindre arealer.

Det er også i 1968 foretatt et stort antall befaringer av felter hvor det har vært spørsmål om å gi foreløpige orienteringer om utnyttelsesmulighetene. Flere av disse felter er nå i løpet av ettersommeren og høsten innmeldt som aktuelle undersøkelsessaker for kommende sesong. Det er av betydning at man får anledning til å gjøre seg kjent med feltene og gi en foreløpig orientering eller rapport for dem som er interessert i utnyttelse av arealene. Uttalelser som selskapet gir etter en foreløpig befarung, danner ofte grunnlaget for organisering av lag som skal foreta oppdyrking og utnyttelsen av myrene til fellesbeiter eller fôrdyrking.

Siste sommer ble det sammen med representanter fra *Jorddirektoratet* og *Vassdragsvesenet*, foretatt befaringer for å se på aktuelle dyrkingsprosjekter og senkingssaker. Under befarung av de store Østamyrene i Rendalen hvor bl. a. jorddirektør *Ottar Fjærvoll* og representanter for Hedmark landbruks-selskap m. v. deltok, ble det således nedsatt et utvalg for å undersøke og tilrettelegge mulighetene for tørrlegging og kultivering av disse arealer. Etter at *A/S Opplandskraft* nå bygger tunnelutløp og kanal i søndre del av myrene, oppstår det antakelig en ny situasjon for mulighetene til avløp fra disse arealer. Østamyrene ble systematisk undersøkt av Det norske myrselskap sommeren 1963. Dette materiale vil følgelig nå komme til stor nytte.

Det har også i 1968 vært en rekke spørsmål av faglig karakter når det gjelder tidligere dyrket myr. Det kan være spørsmål om gjødsling og jordforbedring eller kanskje oftere problemer med tørrleggingen. Bruk av tunge traktorer og høstemaskiner m. v. kan medføre at grøftingen relativt raskt blir for svak. Synkingen gjør dessuten at grøftene blir for grunne, mens jordpakningen reduserer gjennomstrømningsmulighetene i jorda. Behovet for sterkere grøfting enn tilfellet var ved nydyrkingen, melder seg derfor raskt i mange tilfeller.

Myrinventering.

Markarbeidet vedrørende registreringen av myrene i *Osen kommune*, *Sør-Trøndelag fylke*, som ble påbegynt i 1967, ble fullført i 1968. Befarungen og undersøkelsen her er utført av konsulent *Einar Wold* med assistanse av realstuderende *Audun Jahren*. Innen *Osen kommune* er det registrert i alt 10 250 dekar myr, som fordeler seg slik på de forskjellige myrtyper: *Lyngrik mosemyr* ca. 220 dekar, *grasrik mosemyr* ca. 1 470 dekar, *myrull-bjønnskjeggmyr* ca. 8 100 dekar og *starrmyr* ca. 450 dekar.

Myrinventeringen i *Osen kommune* viser at det også her er relativt store myrarealer som er egnet for utnyttelse til dyrking. Beliggenheten er imidlertid for mange områders vedkommende, mindre

gunstig. Det må som oftest bygges vei fram til myrene, men i noen utstrekning kan slik veibygging kombineres med andre interesser. Et annet problem som vi kan nevne, er at mange av myrene ligger i sterk helling og er grunne på steinrik morenegrunn og fjell. Dette gjør at oppdyrkingen kan bli relativt kostbar og at det kan bli problemer med bruk av moderne maskiner.

Når det gjelder spørsmålet dyrkingsarealer til de mange små bruk som man har i Osen kommune, vil det være forsvarlig å arbeide videre med utnyttelse av de dyrkbare myrstrekninger som finnes i kommunen. Myrinventeringen i Osen er utført i samarbeid med *kommunen* og *Trøndelag Myrselskap*, som har støttet arbeidet økonomisk.

Markarbeidet som ble påbegynt høsten 1967, vedrørende myrinventeringene i *Rana kommune*, Nordland fylke, er fullført i 1968. Som nevnt i årsmeldingen for 1967, utføres det her en utvidet form for myrinventering, idet man også registrerer arealer som har interesse for viltstell og andre rekreasjonsinteresser. I tillegg til myrene er derfor visse gruntvannsområder og fastmarksarealer registrert. Som nevnt i årsmeldingen for 1967 er denne inventeringen finansiert ved støtte fra *Direktoratet for Jakt, Viltstell og Ferskvannsfiske*, *Direktoratet for Statens Skoger* og fra *Rana kommune*. Markarbeidet som er lagt opp i samarbeid med *Statens Viltundersøkelser* er utført av konsulent *Per Hornburg*. Konsulent Hornburg har for en del av arbeidet hatt assistanse av agronom *Stein Otto Bugge*. Som fast håndlanger ved dette store inventeringsarbeid har *Anfinn Larsen*, Rana, deltatt.

Under markarbeidet i Rana er undersøkt og registrert i alt ca. 24 000 dekar myr, 2 500 dekar gruntvannsområder og 74 700 dekar fastmark, dvs. et samlet areal av 101 200 dekar. Myrarealet fordeler seg stort sett slik på forskjellige typer: Grasrik kvitmosemyr 25 %, lyngrik kvitmosemyr 14 %, myrull-bjønnskjeggmyr 32 %, starmyr 28 % og andre myrtyper 1 %.

Myrinventeringene som omfatter en registrering av myrforekomster innenfor bestemte områder, gir et meget godt grunnlag for å vurdere hvilke muligheter man har for å utnytte myrene. Inventeringene gir klarhet over hvor man kan finne dyrkbare arealer, hvor man kan finne torvmyrer for teknisk utnyttelse eller hvor det kan være grunnlag for friarealer eller rekreasjonsområder. Inventeringsresultatene har derfor stor betydning både når det gjelder næringspolitiske disposisjoner og som grunnlag for de arealdisponeringsplaner som etter hvert skal utarbeides. Det er derfor stor interesse for å få slike inventeringer utført av *Myrselskapet*. Vi har allerede mottatt henvendelse fra en kommune i Sør-Trøndelag, nemlig *Rissa*, hvor arbeidet i marka så vidt ble påbegynt i 1968. Dessuten foreligger det henvendelse om inventeringer av myrene i sentrale deler av en kommune i Nord-Trøndelag. Likeså foreligger det henvendelse fra *Vefsn* i Nordland fylke om en fullstendig inventering av myrene i kommu-

nen. Etter hvert som finansieringen blir brakt i orden og Selskapet får tid til disposisjon, vil man fortsette disse arbeidene.

I forbindelse med inventeringsarbeidene har det stor interesse å få resultatene og kartene fra det økonomiske kartleggingsarbeidet som nå pågår i visse distrikter. Etter hvert som dette kartverk og jordregistrene for kommunene blir ferdige, vil det bli langt lettere å gjennomføre myrinventeringer.

Forskjellige oppgaver

Arbeider som ikke direkte kan henføres under de tidligere nevnte formål, dyrking, skogreising, inventering eller torvteknisk utnyttelse av myr, har også i 1968 lagt beslag på en del konsulentarbeid. Vi må her først og fremst nevne de store grøftearbeidene på Heimdalsmyrene i Trondheim. Som nevnt i årsmeldingen for 1967, er Myrselskapet engasjert både ved planleggingsarbeidet og som konsulenter under utførelsen av dreneringen på de ca. 2 000 dekar store arealene på Heimdalsmyrene. Det er *Trondheim kommune* ved *boligrådsmannen* som har engasjert Myrselskapet til dette arbeidet. Etter planer utarbeidet av Det norske myrselskap er det hittil på Heimdalsmyrene gravd ca. 8 000 m hovedkanaler, ca. 10 000 m åpne samlegrøfter og landgrøfter, samt ca. 170 000 m drengrofter med plastrør og glassullstrimler som rørfilter. Som allerede nevnt i årsmeldingen for 1967, skal områdene brukes til byggegrunn for utvidelse av Trondheim by.

Ved utnyttelse av disse udyrkede myrarealene til byggegrunn vil verdifull dyrket jord kunne spares for nedbygging. Vi mener derfor at disse arbeidene er av stor nasjonal betydning, og at det må være riktig å yte bistand med faglige råd og veiledning. Myrselskapet mottar dessuten vanlig konsulentonorar for dette arbeid. Som tidligere nevnt har det vært engasjert en oppsynsmann for arbeidet på Heimdalsmyrene. I forbindelse med dreneringen på Heimdalsmyrene har Selskapet i samarbeid med Trondheim kommune, hatt anledning til å foreta en rekke viktige observasjoner, som også vil fortsette i tiden frem til områdene blir bebygget.

I 1968 har Selskapet direkte eller indirekte fra *Statens Ungdoms- og Idrettskontor*, blitt anmodet om å foreta undersøkelser og avgi uttalelser når det gjelder en rekke idrettsbaner på myr. Det er således i 1968 foretatt undersøkelser og befaringer av i alt 10 idrettsanlegg eller arealer som tenkes utnyttet til slike anlegg. Som oftest vil verdifulle jordbruksjord kunne spares ved at udyrkede myrarealer blir benyttet til idrettsanlegg eller sportsarealer.

Myrselskapets folk har ved flere anledninger deltatt som faglige konsulenter vedrørende problemer i forbindelse med arealdisponering eller når fredningsspørsmål o. l. har vært aktuelle. Også i 1968 har det vært forespurt om råd i forbindelse med anleggsvirksomhet m. v. på myrområder.

Sluttbemerkninger.

Myrselskapets 66. arbeidsår må også karakteriseres som et aktivt år med mange interessante og inspirerende arbeidsoppgaver. Sakene og spørsmålene som har vært under behandling, fordeler seg over et relativt vidt faglig spektrum. Myrselskapet har i stor utstrekning vært henvist til å få refundert sine utgifter helt eller delvis, og når det gjelder oppgaver utenom selve landbruket har Myrselskapet tatt vanlige konsulentonorar. Ved siden av at selskapets kontorpersonale har hatt et stort skrivearbeid med de mange rapporter og orienteringer, blir det også mye ekstra regnskaps- og bokholderiarbeid i forbindelse med den økonomiske side ved sakene.

Alle mindre undersøkelsesoppgaver som ble innmeldt innen sommerens utløp, er for så vidt markarbeidet angår, gjort ferdige. Når det gjelder undersøkelser av større felter som finansieres med støtte fra *Landbruksdepartementet v/Jorddirektoratet*, er det som nevnt foretatt en rekke undersøkelser. Det er imidlertid innmeldt flere felter enn det har vært mulig å få tid og midler til. I samråd med Jorddirektoratet og de lokale faginstanser og interessenter har det derfor vært nødvendig å foreta nøye vurderte prioriteringer av de mest aktuelle felter. Det samarbeid og den økonomiske støtte som Selskapet har fått fra Jorddirektoratet vedrørende større arbeidsoppgaver, er av helt avgjørende betydning for Myrselskapets virksomhet. Vi håper derfor at dette samarbeid vil kunne fortsette etter samme gode prinsipper i fremtiden.

Ved årets slutt er det, i likhet med tidligere år, innmeldt en rekke nye arbeidsoppgaver for kommende år. Vi har derfor all grunn til å konstatere at det er stor interesse og behov for den service som Myrselskapet kan yte på sitt spesielle fagområde. Arbeidsoppgavene varierer i hyppighet fra år til år for de forskjellige deler av landet. Det er også derfor riktig og mest rasjonelt at det er en landsomfattende institusjon som kan ta seg av de spesielle spørsmål i forbindelse med en rasjonell utnyttelse av våre myrer.

Vedtatt på styremøte 31. januar 1969.

DET NORSKE MYRSELSKAP

Thorstein Treholt/s.	Carsten Bruun/s.	Aslak Lidtveit/s.
Alf Ording/s.	Ove Munthe-Kaas/s.	Ole Lie/s.